

תיכנון ערים כפעולה פוליטית

מסקנות

אחת מתוצאות „הקידמה“ המדעית והטכנית היא ההכפלה המהירה של תושבי כדור הארץ בכללו, כשכל אדם מנצל יותר ויותר את האפשרויות העומדות לרשותו במרחב, כדי להרוס את הטבע בהיקף שהוא תמיד רחב יותר.

מכאן נובעת המסקנה, שהמרחב הטבעי הנכסים היסודיים כגון האור, השמש, האוויר והמים, שנחשבו מזה זמן רב כנתינים חנים ואשר כמויותיהם בלתי מוגבלות, נעשים עבור רבים, מצרכים כמעט נדירים ומותרות אשר רק אחדים יכולים להציע לעצמם במשך תקופות פחות או יותר קצרות של חייהם.

אם רוצים בכך או לא, חובה כיום לחלק במנות קצובות את המרחב ואת השימוש הטוב באותם נכסים טבעיים שהם הכרחיים לכל.

הסדר זה חייב להיות נוקשה במיוחד בערים, אשר שם מתרכזים האנשים במספרים הולכים וגדלים.

זוהי מטרת תכנון הערים — לחקור ולחדש למען הסדר זה פתרונות שיהיו מקובלים ביותר על הכל. ואם הם מקובלים על הכל יש לדאוג שאנשים יכבדו אותם. והעיקר, המדיניות חייבת להגדיר כיצד יחולקו המאמצים (בעיקר הפיננסיים) שיש לדרוש מהתושבים ומהקבוצות השונות של האוכלוסיה, כדי להגשים את העבודות הנחוצות.

שתי דאגות אלה מתחברות יחד ומשלימות זו את זו, והן מציגות את שולי ההתערבות. תכנון הערים לא יוכל להתקיים, אלא כתוצר של מדיניות במובנה הרחב ביותר.

ניתן לתאר בקווים כלליים את התפקידים והמטלות של בעלי התפקידים הראשיים: — לתכנן מראש ארגון שטח כדי שהתושבים יגורו במקומות המתאימים להם ביותר ויקבלו את הנוחות שהם זקוקים לה. זה מחייב את מתכנן העיר להיעזר במספר גדול של טכניקות ובאמצעים חוקיים.

אולם בקביעת התכנון בהתאם לאפשרויות יש להביא בחשבון את מילוי הרצונות של האוכלוסיה שיש לספקם לפי סדר עדיפויות ובצורה פחות או יותר מושלמות;

בחירת האופציות על ההתפתחותיות שניתן להעריך, בניית תכנית אב מתואמת כדי ליצור תכנית פעולה נרחבת ונקיטת כל האמצעים כדי ליישמה כהלכה: זוהי פעולה מדינית מובהקת, אשר הנבחרים חייבים לבצעה בהתמדה.

שתי נקודות המבט אינן יכולות להיות עצמאיות, היות והן משפיעות אחת על השניה. יישום התכנית לנוכח עובדות בלתי צפויות תוביל לעיון מחדש בכמה חלקים שנבחרו במקור ולעתים אף לעיכוך סדורים. שיתוף פעולה מלווה באמונה הדדית בין הנבחרים לבין מתכנני הערים הוא אם כן הכרחי. ורק במחיר זה ניתן להשיג תוצאות טובות ביותר. אם הפוליטיקה היא לעתים קרובות נושא למספר רב של פטפוטים, היא איננה, למרבה הצער, הדאגה העיקרית של אנשים רבים. מחוסר מידע וכתוצאה מכך שאין משקיעים מאמצים רבים כדי להשיג מידע, מרבית האנשים מעריכים בצורה גרועה את התוצאות של בחירתם בתקופות של בחירות. זה מוביל את האנשים לתגובות רגשיות פחות או יותר גסות.

בעניינים הנוגעים לתכנון ערים, יש תחום שנוצר מאוחר יותר מאשר הפוליטיקה ואשר

דורש בסיס של ידע טכני. הבחנות בענין זה היא מעציבה: פרט לאנשי מקצוע מתענגינים בנושא זה רק חברי מועצות הערים וכמה אישים. בשעה שהתוצאות המידיות או הרחוקות של הפעולות בתחום זה נוגעות ישירות לכל התושבים, החל לאחרונה מספר קטן של עתונאים ננסות לעורר את ההתענינות בנושא בדרך אחרת מאשר על גילוי שערויה או דיווח קצר על ספר או תערוכה.

חשוב מאוד, אם כן, שיובטח לכל התושבים הינוך מתאים זה בתקופת לימודיהם בבתי ספר. הינוך אזרחי חובה והכשרה אורבנית יסודית זו חייבים להיות חלק מהתרבות הכללית של האוכלוסיה, אולם היא חייבת להיות יסודית במיוחד בשביל אלה האחראים ישירות לנושא הם: טכנאים הקשורים בתכנון ערים, מומחים לתכנון ערים, ארכיטקטים, מהנדסים, סוציולוגים, מזכירי ערים וכו', ונציגים נבחרים. בין אם אלה אישים פוליטיים או מקצועות פרטיות.

אין אנו מרחיבים כאן את הנושא בקשר לבעיה העדינה של הכשרת טכנאים, הדורשת יריעה רחבה בפני עצמה. נדגים לעומת זאת את החשיבות שיש לאנשי הפוליטיקה המגיבים ופועלים בקשר לנושא בשתי דרכים:

— ע"י בחירת פתרונות המשפיעים על התכניות העירוניות באזור הבחירה האדמיניסטרטיביים שלהם; לבחירה זו יש תוצאות ברורות על תנאי החיים של התושבים בהווה ובעתיד וכן על המאמצים הפיננסיים והאחרים שיידרשו בהתאם להוראות הפוליטיקאים.

— ע"י פעולות שתשפעה על יעילות התוכניות ע"י הקמת מיתקנים ציבוריים, שהם החליטו עליהם וגם ע"י פעולות של זירוז, אישור או דחיה של פרויקטים ציבוריים גדולים, כגון מבנים להשכרה, ובתחום הפרטי — מיקומם של בתי-חרושת, של מרכזי עסקים או של אזורי נופש.

קשה לקוות, שההכשרה הדרושה תוכל להירכש במהירות ע"י כל אלה שזקוקים לה. יש לחשוב כי במשך תקופה מסוימת ייבחרו נציגים פוליטיים מבלי שיהיה להם זמן להכשיר עצמם בנושאי האורבניזציה.

נקודה נוספת חשובה ביותר היא, שכל "המחליטים" (ראשי עיר או מושלי מחוז) יוכלו להיעזר במומחים (אנשי תכנון ערים עצמאיים או פקידים בעלי כישורים מתאימים), אשר יוכלו לתרגם, במונחי המרחב, את ההחלטות המתקבלות בתחום החברתי או הפיננסי וכן שיוכלו להראות ולהסביר את היישומים החברתיים או הפיננסיים של פרויקט, או של שינוי תכנית אורבנית.

נוסף לכך, ההתעצויות והדיונים המחודשים בין נבחרים לממונים, מאפשרים להכיר טוב יותר את דרישות האוכלוסיה, אשר יש לקוות שיהיו יותר יותר מוצדקות משום שיובחרו טוב יותר בחיי המעשה. יתכן שזוהי דרך לשרטט בקיום כלליים אתיקה שלא קיבלה תוקף ע"י נביא, אלא שפותחה דרך אגב ע"י אנשים השייכים לתרבות מסוימת. זה כמובן מביא את הבעיה לכיוון הפוך. אולם האם גישה זו אינה תואמת את עקרון הדמוקרטיה? צריך עדיין למצוא את האדם בעל היכולת שיהיה ביכולתו למזג ולבטא את המגמות הבלתי מנוסחות ואח"כ להביא לאישור האוכלוסיה את המסקנה שהוא הסיק. תועלת רבה תצמיח לתרבות האנושית מהאורבניזם במלוא מובן המלה, שדרכי היישום שלו יהיו על-ידי פעילות פוליטית ממושכת.